

Výstava Afghánistán – zachráněné poklady buddhismu v Náprstkově muzeu asijských, afrických a amerických kultur

Petra Belaňová, Martina Ohlidalová, Lubomír Novák

zpráva

Exhibition *Afghanistan – Rescued Treasures of Buddhism* in Náprstek Museum of Asian, African and American Cultures

Abstract: In February 2016, a valuable collection of objects was presented to the public in the Náprstek Museum of Asian, African and American Cultures through the exhibition Afghanistan – Rescued Treasures of Buddhism. The collection was transported to the Czech Republic all the way from the heart of Asia. The relics on display, dating mostly to the period between the 1st to the 9th century A.D., come mainly from archaeological explorations on the Mes Aynak locality and have been loaned out to the Náprstek Museum by the National Museum of Afghanistan in Kabul. Based on a mutual agreement, most of the objects have been restored and conserved by experts in the restoration workshops and laboratories of the National Museum. The objects were also subjected to natural scientific research.

Keywords: *exhibition Afghanistan – Rescued Treasures of Buddhism, the National Museum, the Mes Aynak site, Buddhism*

Výstava *Afghánistán – zachráněné poklady buddhismu*, instalovaná v Náprstkově muzeu asijských, afrických a amerických kultur, vznikla ve spolupráci Národního muzea, Národního muzea Afghánistánu v Kábulu a Vojenského historického ústavu. Její celkové pojetí stavělo na kontrastu artefaktů z archeologických lokalit předislámského Afghánistánu, které byly v instalaci prezentovány společně s předměty z nedávné doby, spojenými s působením vojenských misí na afghánském území.

Unikátní výstavní projekt

Vzájemná kooperace Národního muzea Afghánistánu s Národním muzeem byla navázána v roce 2014. Po jednáních bylo v říjnu 2015 zahájeno časově omezené balení pro bezpečný transport předmětů, které bylo značně komplikováno zhoršující se bezpečnostní situací v regionu. Po převezení předmětů do Prahy Armádou České republiky byly předměty předány zástupci afghánského muzea do restaurátorských dílen Historického muzea Národního

muzea v Terezíně. Zde v průběhu tří měsíců prošly exponáty odborným materiálovým průzkumem a konzervátorským zásahem s cílem stabilizace jejich stavu. Všechny realizované kroky vycházely z aktuálního fyzického stavu předmětů. Tento náročný a rozsáhlý restaurátorský proces byl jedním ze stěžejních bodů vzájemné spolupráce.

Většina vystavených archeologických předmětů pochází z lokality Mes Aynak, ležící v provincii Lógar asi 40 km jihovýchodně od Kábulu. Toto spektrum předmětů bylo doplněno nálezy z dalších významných lokalit, jako jsou například Bagram, Sorch Kotal, Balch nebo Hadda, které rovněž patří do fondů Národního muzea Afghánistánu v Kábulu. Muzeum, jehož sbírky patří k nejdůležitějším dokladům dávné historie Střední Asie, se v průběhu své téměř stoleté historie setkala s dramatickými událostmi, při kterých přišlo o velkou část svých fondů. Instituci se od počátků fungování povedlo do poloviny 20. století shromáždit kolem 100 tisíc sbírkových předmětů z pravěku a předislám-

PhDr. Ing. Petra Belaňová, Ph.D.

Národní muzeum – Centrum pro prezentaci kulturního dědictví
petra_belanova@nm.cz

Ing. Martina Ohlidalová, Ph.D.

Národní muzeum – Historické muzeum
martina_ohlidalova@nm.cz

Mgr. Lubomír Novák, Ph.D.

Národní muzeum – Historické muzeum
lubomir_novak@nm.cz

ského období a z oblasti etnografie.¹ Jeho sídlo je umístěno na předměstí Kábulu ve čtvrti Dáro-l-Amán naproti ruině paláce stejného jména. Vzhledem ke složité a často se měnící politické situaci v zemi – komunistický převrat a následná sovětská invaze v roce 1979, konec komunistické vlády v Kábulu v roce 1992, občanská válka a převzetí moci Tálibánem v letech 1996–2001 – muzeum i jeho sbírky od 70. let utrpěly značné škody a ztráty. V roce 1994 byla budova muzea, toho času využívaná jako vojenská základna a obranná struktura, zasažena raketou a mohutně poškozena. Rozhodnutím o tajném přesunu cenných předmětů z různých lokalit (Tellá Tepa, Bagrá, Hadda, Áj Chánom a dalších) v roce 1988 do trezoru Centrální banky v Prezidentském paláci nebo do prostor Ministerstva informací a kultury se povedlo zachránit některé poklady nevyčísitelné hodnoty před rabováním a rozprodáním na černém trhu s uměním. Další sbírky byly zachráněny aktivitami a přesuny Společnosti pro ochranu afghánského kulturního dědictví s nepřímou podporou UNESCO na konci 90. let. Velká část kulturního dědictví, které do sbírek Národního muzea Afghánistánu patřilo, je však nenávratně ztracena. Příznivější období zažívá muzeum od změny režimu a pádu Tálibánu v roce 2001. Velkou událostí v jeho historii bylo v roce 2004 otevření tajného trezoru Centrální banky, kde bylo bez újmy objeveno několik tisíc ukrytých sbírkových předmětů převážně z cenných kovů. První velká reprezentativní výstava z výběru z těchto předmětů, zahrnující zejména zlaté šperky, nádoby nebo importy, které pocházejí z lokalit Tellá Tepa, Tepa-je Follól, Áj Chánom nebo Bagrá, od roku 2005 putuje po nejprestižnějších světových muzeích. Svou pouť začala v roce 2005 v Musée Guimet v Paříži pod názvem *Afghanistan – les trésors retrouvés*², její další zastávky byly v Německu, Anglii, USA, Kanadě, Austrálii nebo Japonsku.

Výstava *Afghánistán – zachráněné poklady buddhismu* je tak druhým výstavním projektem, kterým kábulské Národní muzeum představuje bohatou kulturní tra-

dici území moderního Afghánistánu. Jak již bylo zmíněno, základ prezentovaných předmětů tvořily nálezy z lokality Mes Ajnak, které se do sbírek muzea dostaly teprve v nedávné době. Mimořádný soubor artefaktů měli možnost vidět v premiéře v Praze právě čeští návštěvníci a zahraniční turisté metropole. Prestiž výstavy zvyšoval také fakt, že většina prezentovaných exponátů ještě nebyla nikdy vystavena a představila se veřejnosti vůbec poprvé; výjimku tvoří pouze část artefaktů, které byly v nedávné době vystaveny přímo v afghánském Národním muzeu v Kábulu. Vzhledem k první prezentaci předmětů i širokému rozsahu konzervačních prací byla výstava zajímavým počinem v evropském i světovém kontextu.

Celý proces, od vzniku konceptu výstavního projektu přes vzájemnou komunikaci se zahraničním partnerem, transport předmětů, jejich rozsáhlou odbornou konzervaci a přírodovědný průzkum až po vlastní realizaci, byl unikátní příležitostí pro zapojení a spolupráci odborníků napříč složkami celého Národního muzea.

Výstava předmětů z Mes Ajnak a dalších lokalit

Lokalita Mes Ajnak leží ve východní části Afghánistánu v západním výběžku starověké Gandháry. Byla objevena roku 1963, první archeologické průzkumy na místě však proběhly až v následujícím desetiletí.³ Je jedním z nejbohatších světových nalezišť měděné rudy, což vedlo afghánskou vládu k uzavření kontraktu na těžbu kovu s čínskou společností *Metallurgical Corporation of China*. Za účelem obnovení těžby zde byl v roce 2009 zahájen mezinárodní záchranný archeologický výzkum, který kvůli bezpečnostní situaci musel probíhat pod vojenskou ochranou. Lokalita se skládá z několika sídelních celků, spojených přímo s těžbou a zpracováním mědi, ale především z různých typů buddhistických památek. Na základě výzkumů byly identifikovány vrstvy z pozdně kušánského období až pozdně šáhíjovského období (2.–9. stol. po Kr.). Práce na lokalitě byly realizované Afghánským archeolo-

1 Podle MASSOUDI, Omara Khan. *The National Museum of Afghanistan*. 2011. In: HIEBERT, Fredrik a CAMBON, Pierre. *Afghanistan. Crossroads of the Ancient World. Catalogue of the exhibition*. London: The British Museum Press, 2012, s. 35–53.

2 Katalog výstavy: Cambon, Pierre a Jarrige, Jean-François. *Afghanistan, les trésors retrouvés. Catalogue d'exposition temporaire au Musée Guimet, 6 décembre 2006 au 30 avril 2007*. Paris: 2006.

3 Více k výzkumům například: MASSOUDI, Omara Khan (ed.). *Mes Ajnak. New excavations in Afghanistan Catalogue of the exhibition Mes Ajnak - Recent Discoveries Along the Silk Road*. Wasmuth druck + cross-media gmbh & co. Kg, 2011; nebo FATICONI, Barbara. *First notes on a treasure from Mes Ajnak. In: Central Asia in Antiquity: Interdisciplinary Approaches*. Oxford: Archo-press, 2014, s. 23–36. ISBN 978-1407313115.

gickým institutem se zapojením Francouzské archeologické delegace v Afghánistánu (DAFA - *La Délégation archéologique française en Afghanistan*) se širokým mezinárodním týmem odborníků, mezi nimi také zástupcem z České republiky, Jiřím Ungerem z Archeologického ústavu AV ČR. Velkou část předmětů z Mes Ajnak tvoří plastiky různých velikostí, ale také luxusní předměty jako zlaté šperky a kosmetické nástroje, pozlacené stříbrné mísy, keramické nádoby a mince. Kromě předmětů z nedávných výzkumů Mes Ajnak pochází další vystavené předměty z jiných lokalit starověké Baktrie nebo Gandháry, historických oblastí, které se částečně nacházely na území dnešního Afghánistánu. Spektrum vystavených exponátů pak doplnily předměty a fotografie ze sbírek Vojenského historického ústavu, které představují účast českých vojáků v Afghánistánu v rámci mise ISAF.

Návštěvníci výstavy se prostřednictvím prezentovaných předmětů seznámili s historií předislámského Afghánistánu zejména v historické oblasti Gandháry, ale mohli nahlédnout i do historie kušánské Baktrie. Zajímavým spojením na první pohled vzdáleného Afghánistánu s evropskou kulturou je také fakt, že na území Gandháry vznikl svěbytný umělecký styl, který ve velké míře navazuje na dědictví středomořské či helénistické umělecké tradice, zanechané Alexandrem Velikým a jeho výboji do srdce Asie. Podstatná část instalace byla věnována tradici afghánského buddhismu, kterou přiblížily hliněné či kamenné plastiky Buddhů a bódhisattvů. Rovněž poloha na Hedvábné stezce, soustavě obchodních cest spojujících Evropu s Dálným východem, křižovatkou mnohých kultur, přispěla k výjimečnému vývoji této části dnešního Afghánistánu.

Předměty a jejich příprava pro výstavu

Zapůjčené exponáty zahrnovaly předměty každodenní potřeby i luxusní zboží. Celkově bylo na výstavu zapůjčeno 143 předmětů nebo jejich skupin, zásah odborníků si vyžádala většina z nich. Předměty

byly vyrobeny ze širokého spektra materiálů, typově se jednalo zejména o větší i menší plastiky nebo reliéfy z jílových materiálů či kamene, společně nalezený soubor šperků, ozdob a kosmetických nástrojů, z velké části vyrobených z barevných kamenů a slitin s vysokým obsahem zlata a stříbra, mince, kovové nádoby, keramické nádoby či jejich zlomky se složitou kolkovanou výzdobou, kovové nástroje nebo fragmenty nástěnných maleb. Vystavené předměty byly vesměs datovány do období po přelomu letopočtů, od 1. do 8./9. stol. po Kr. Náměty ztvárněné na plastikách i fragmentech nástěnných maleb, které tvořily největší část vystavených exponátů, spadají do buddhistické ikonografie. Mnohé exponáty, které byly vystaveny ve stálé expozici Národního muzea Afghánistánu v Kábulu, prošly konzervačním procesem již v minulosti, dokumentaci k těmto zásahům se však získat nepodařilo. Některé předměty naopak nebyly před převozem do České republiky konzervovány vůbec. Základním cílem všech zásahů, realizovaných odborníky Národního muzea, bylo zajištění stability předmětů tak, aby bylo možné jejich bezpečné vystavení, další transport a bezproblémové uložení, v několika případech bylo ale nutné vyřešit dříve provedené restaurátorské zásahy. U většiny artefaktů byl před restaurováním proveden přírodovědný průzkum, který sloužil nejenom k optimalizaci postupů restaurátorských zásahů, ale který také poskytl podklady pro další studium předmětů, použitých materiálů, postupů výroby či jejich dekorování. K analýze předmětů byly zvoleny neinvazivní a nedestruktivní analytické metody.⁴

Skupinu předmětů, u kterých byly nedávno v nelehkých podmínkách realizovány konzervační zásahy, tvořila především část polychromních hliněných figurálních plastik, část předmětů z keramiky či dva vystavované fragmenty nástěnných maleb. Největším problémem, který se ukázal při vstupní analýze a následné realizaci restaurátorských zásahů na těchto předmětech, byla skutečnost, že nedostatečně očištěný povrch polychromovaných plastik a nástěnných maleb byl v minu-

4 Přírodovědný průzkum probíhal ve spolupráci s Přírodovědným muzeem Národního muzea, technologickou laboratoří Národní galerie a Vysokou školou chemicko-technologickou v Praze. Radiografický průzkum byl realizován ve Středočeském muzeu v Roztokách u Prahy. Vnitřní struktura tří vybraných objektů byla ještě dále studována počítačovou rentgenovou tomografií v Laboratoři rentgenové tomografie vědeckého centra CEITEC. Poděkování patří všem kolegům, kteří se na těchto analýzách podíleli.

losti povrchově zpevněn. Na povrchu barevných vrstev ošetřených objektů tak došlo k pevnému zafixování řady nečistot, které pak nebylo možné odstranit, a současně k téměř nulovému zpevnění podkladových vrstev. Část figurálních plastik z nepálené hlíny byla ve špatném fyzickém stavu s rozsáhlými prasklinami na povrchu i ve vnitřních vrstvách.

U hliněných figurálních plastik bylo v rámci snahy o stabilizaci rovněž patrné provedení dalších větších zásahů, nejčastěji zpevnění z rubové strany sádrou. Do čtyř z nich byla v jejich průběhu vsazena instalační tyč, která umožnila vystavení na soklech. Dvě celofigurální plastiky⁵ a jedna plastika hlavy v nadživotní velikosti, u kterých se nedochovala spodní část, byly v minulosti druhotně dotmeleny a pevně připevněny k instalačním podstavům. Ve třech případech dříve restaurovaných plastik bylo nutné zasáhnout do způsobu jejich konstrukce kvůli možnému statickému poškození. Nové podpurné konstrukce zlepšily celkový vzhled těchto restaurovaných předmětů a povedlo se vyřešit jejich statické problémy. Ve špatném stavu se nacházely rovněž oba vypůjčené fragmenty nástěnných maleb, jedna z nich⁶ byla v minulosti nepřesně osazena a její povrch vykazoval řadu strukturálních nerovností.

Z kovových předmětů, které prošly restaurováním, vyniká depot zlatých šperků, dekorativních předmětů a nástrojů z Mes Ajnak⁷. Soubor obsahoval předměty z různých materiálů; kromě kovových artefaktů ze zlata, stříbra, mědi či jejich slitin se v něm nacházely i další ozdoby z barevných kamenů, perel a perletoviny. Předměty pokladu byly těsně zabaleny a původně zatočené do několika kusů látek, jejichž fragmenty se zachovaly v korozních vrstvách několika kovových předmětů. Předměty byly odborně prozkoumány, očištěny a zkonzervovány; v průběhu těchto procesů se povedlo identifikovat přesnější techniku výroby a dekorace.⁸ U šperků z cenných kovů (prsteny, náušnice, přívěsky, korálky a nášivky) je nejčastějším materiálem výroby zlato poměrně velké ryzosti, detaily některých šperků

jsou doplněny stříbrem. Ryzost zlata z lokality se pohybuje u většiny předmětů mezi 17–19 karáty, u tří prstenů pak dokonce v rozmezí 20–23 karátů (u prstenů je tedy až 88–96% podíl zlata ve slitině). Zkoumání bylo podrobeno i několik desítek korálků z různých materiálů. Vzhledem k tomu, že se tento malý poklad našel až v roce 2012, nebyl prezentován ani na výstavě k Mes Ajnaku, která se konala v Kábulu koncem roku 2011. Malý poklad z Mes Ajnaku je tedy jedním z mála komplexních nálezových celků šperku a kosmetických nástrojů z oblasti starověké Gandháry 3. až 6. stol. po Kr. Ve velmi špatném stavu se před konzervací nacházely zejména tři sásánovské mísy z Mes Ajnaku, dvě z nich s bohatou zlatou dekorací, které se dochovaly ve fragmentárním stavu.

Kromě výše uvedených předmětů se v souboru nacházela i unikátní soška Buddhy, která je jediným dochovaným exemplářem ze dřeva nalezeným na afgánském území, a fragment palmového listu s textem v buddhistickém hybridním sanskrtu.

Výsledky všech provedených analýz společně se zasazením zkoumaných předmětů do spektra materiální kultury Střední Asie jsou podrobněji prezentovány v katalogu výstavy a dalších výstupech. Jejich provedení a prezentace jsou důležité zejména proto, že z oblasti Afghánistánu a přilehlých kulturně blízkých oblastí pochází z uvedeného období poměrně málo nálezů a jenom malý zlomek z nich se povedlo podrobněji analyzovat moderními metodami⁹.

Prostorové řešení a instalace výstavy

Instalace výstavy byla navržena pro čtyři zrekonstruované výstavní sály v prvním patře Náprstkova muzea asijských, afrických a amerických kultur. Koncept počítal s rozdělením do několika základních tematických částí¹⁰ podle jednotlivých místností výstavy. Hlavní inspirací návrhu mobiliáře výstavy byl dokumentární film *Saving Mes Aynak*, který popisuje krátkou historii lokality v odlehlých horách Afghánistánu. V průběhu archeologického

5 Konkrétně se jednalo o plastiku Donátorky (BČ) a stojícího Buddhy (inv. č. 010.63.51) a plastiku hlavy Buddhy (inv. č. 5.1.92). Více k provedeným zásahům v odborném katalogu výstavy v článku M. Ohlídalové: *TISUCKÁ, Marika a STANČO, Ladislav (eds.). Afghanistan - rescued treasures of Buddhism. Catalogue of the exhibition. Praha: Národní muzeum, 2016.*

6 Nástěnná malba s mužskou postavou doprovázenou po stranách ženskými postavami (inv. č. 11.63.211).

7 Více k nálezům v: *FATICONI, Barbara. First notes on a treasure from Mes Aynak. In: Central Asia in Antiquity: Interdisciplinary Approaches. Oxford: Archeopress, 2014, s. 23–36. ISBN 978-1407313115.*

8 Více v odborném katalogu výstavy v článku P. Belaňové: *TISUCKÁ, Marika a STANČO, Ladislav (eds.). Afghanistan - rescued treasures of Buddhism. Catalogue of the exhibition. Praha: Národní muzeum, 2016.*

9 Analýzy použitých materiálů například v článcích: *Calligaro, Thomas. Analyse des matériaux. Tillia Tepe, étude des incrustations et de l'or, 2006. In: CAMBON, Pierre a Jarrige, Jean-François. Afghanistan, les trésors retrouvés. Catalogue de l'exposition temporaire du Musée Guimet. Paris: 2006, s. 292–294; HICKMAN, Jane. Bactrian Gold. Workshop Traditions at Tillya Tepe, 2012. In: ARUZ, Joan a VALTZ FINO, Elizabeth. Afghanistan: Forging Civilizations along the Silk Road. New York: Metropolitan Museum of Art, 2012, s. 78–87. ISBN 978-0300179545; nebo GUERRA, Maria Filomena et al. Analytical study of the manufacturing techniques of Kushan gold jewellery (National Museum of Antiquities of Tajikistan). *Archeosciences. Revue d'archéométrie*, 2009, vol. 33, s. 177–185.*

10 Autorem výstavy je Lubomír Novák z oddělení pravěku a antického starověku Historického muzea Národního muzea.

výzkumu bylo stále zřejmější, že nejde o běžný záchranný výzkum před těžbou mědi, ale že archeologové postupně odkrývají buddhistické památky mimořádného významu. Architektonické řešení výstavy bylo tak koncipováno jako postupné odkrývání tajemství lokality. V prvním sále byly předměty umístěny v atypických dřevěných vitrínách s šikmými i téměř horizontálními instalacemi, připomínající místo naleziště, část prostoru zde byla věnována Armádě ČR a velkoformátovým fotografiím. Druhou místnost vyplnily dvě dominanty, nasvícená replika domu z Mes Ajnaku společně s lavicí pro sledování dokumentu o záznamu z výzkumů na lokalitě. První dva výstavní sály měly návštěvníka především seznámit s minulostí Afghánistánu před příchodem islámu a ukázat život místních obyvatel. Centrální část třetí místnosti byla tvořená dřevěným modelem dobové stúpy, který upozorňoval na náboženský charakter většiny vystavených předmětů. Model měl návštěvníky inspirovat k postupnému obcházení stúpy, typické buddhistické stavební konstrukce sledovaného období. Kolem stúpy byly umístěny vitríny s příklady gandhárské plastiky. V následující rozsáhlé čtvrté části výstavního prostoru byly umístěny další příklady buddhistického umění – v tomto případě byly vitríny rozmístěny do podoby kola dharmy, dalšího důležitého symbolu buddhismu. V tomto sále byly vystaveny také panely s popisy restaurátorských prací u vybraných předmětů včetně fotografií. Zajímavým prvkem celé instalace vesměs jednoduchých vitrín s čistými liniemi bylo barevné odlišení jejich pozadí či podkladové části podle jednotlivých místností. V první místnosti byla dominantou červená barva, místnosti se stúpou vévodila modrá a předměty v poslední místnosti zdůrazňoval žlutý akcent pozadí vitrín – i volba barev jednotlivých částí výstavy vycházela z buddhistické symboliky.

V rámci architektonického konceptu výstavy museli restaurátoři vyřešit realizaci několika instalačních prvků pro předměty, které potřebovaly prostorově stabilizovat. Zásadním problémem byla instalace větších figurálních plastik do stojacích vitrín.

Většina vystavovaných soch sama nestála, a proto bylo nutné vyřešit jejich bezpečnou instalaci. Pro každý exponát, který bylo nutné postavit, byl navržen většinou částečně variabilní kovový stojan v černé barvě, pomocí kterého bylo možné ve dvou až třech bodech bezpečně stabilizovat vystavovaný objekt a vruty stojan pevně zafixovat k výstavnímu soklu. Realizované instalační řešení umožnilo tyto objekty ve stojacích vitrínách bezpečně vystavit a současně zásadně neovlivnilo vizuální dojem při prohlížení výstavy. Několik soch, u kterých se nedochovala jejich spodní část, bylo z důvodu vysokého bezpečnostního rizika prezentováno pouze na nakloněné rovině v úhlu kolem 40–60°. V těchto případech restaurátoři pro každou takovou sochu vytvořili na míru pevná lůžka z polyetylenové pěny, která byla z důvodu vizuálního zcelení potažena černým sametem. Pro instalaci několika kovových předmětů, které se dochovaly ve fragmentárním stavu nebo vykazovaly velké statické problémy, byly na míru navrženy speciální podpěry z plexiskla respektující dochovaný tvar předmětů. Tyto plexisklové podpěry umožnily bezpečnou instalaci stabilizovaných předmětů v požadované poloze a opět významně nenarušily vizuální dojem. Pro prsteny, na které návštěvníci pohlíželi ve výstavě svrchu, byly navrženy plexisklové stojánky ve tvaru obráceného U se štěrbínou odpovídající šířce a obvodu každého prstenu. Jako poslední řešení navrhovali restaurátoři speciální stojany pro keramické nádoby, které byly dle architektonického řešení umístěny do vitríny a veřejnosti prezentovány ve výšce 30–50 cm. V rámci tohoto řešení bylo opět využito řešení plexisklových stojanů ve tvaru obráceného U odpovídající výšky o velikosti respektující rozměry jednotlivých typů nádob. V případě dvou keramických pohárů, které nebyly prostorově stabilní, byla do stojanu vysoustružena plocha odpovídající rozměru nohy každého z pohárů. Vystavované keramické poháry tak byly nohou vsazeny do stojanů do hloubky 3 cm. Z důvodu zvýšení stability byly všechny tyto plexisklové stojany ke dnu vitrín přilepeny.

Závěr

Výstavní projekt *Afghánistán - zachráněné poklady buddhismu* představil nejenom příklad úspěšné mezinárodní spolupráce, ale rovněž vzájemné kooperace velkého počtu odborných pracovníků napříč složkami Národního muzea. Výjimečnost celé přípravy výstavy byla rovněž v komplexnosti provedených aktivit, mezi kterými vynikalo odborné restaurování a konzervace většiny zapůjčených sbírkových předmětů v nebývalém rozsahu. V rámci pomoci Národnímu muzeu Afghánistánu se tak podařilo nejenom úspěšně restaurovat a stabilizovat, ale v několika případech i rekonzervovat dříve provedené zásahy na unikátních vypůjčených artefaktech. Velká část materiálů odlišných předmětů byla rovněž podrobena přírodovědnému průzkumu a dále odborně analyzována.

Koncept výstavy a její instalace byly založeny na prezentaci předmětů navazujících na buddhistickou tradici Afghánistánu společně s předměty z nedávné doby, spojenými s působením vojenských misí na afghánském území. Návštěvníci tak získali možnost seznámit se s tradicemi afghánského buddhismu a bohatou kulturní předislámskou historií této země a současně si připomenout složitou politickou a bezpečnostní situaci, ve které se Afghánistán již dlouhodobě nachází.

Použité zdroje

- ARUZ, Joan a VALTZ FINO, Elizabetta. *Afghanistan. Forging Civilizations along the Silk Road*. New York: Metropolitan Museum of Art, 2012. ISBN 978-0300179545.
- CALLIGARO, Thomas. Analyse des matériaux. Tillya Tepe, étude des incrustations et de l'or, 2006. In: CAMBON, Pierre a JARRIGE, Jean-François. *Afghanistan, les trésors retrouvés. Catalogue de l'exposition temporaire au Musée Guimet*. Paris: 2006, s. 292–294.
- CAMBON, Pierre a JARRIGE, Jean-François. *Afghanistan, les trésors retrouvés. Catalogue d'exposition temporaire au Musée Guimet, 6 décembre 2006 au 30 avril 2007*. Paris: 2006.
- FATICONI, Barbara. First notes on a treasure from Mes Aynak. In: *Central Asia in Antiquity: Interdisciplinary Approaches*. Oxford: Archeopress, 2014, s. 23–36. ISBN 978-1407313115.
- GUERRA, Maria Filomena et al. Analytical study of the manufacturing techniques of Kushan gold jewellery (National Museum of Antiquities of Tajikistan). *Archeosciences. Revue d'archéométrie*, 2009, vol. 33, s. 177–185.
- HICKMAN, Jane. Bactrian Gold. Workshop Traditions at Tillya Tepe, 2012. In: ARUZ, Joan a VALTZ FINO, Elizabetta. *Afghanistan: Forging Civilizations along the Silk Road*. New York: Metropolitan Museum of Art, 2012, s. 78–87. ISBN 978-0300179545.
- HIEBERT, Fredrik a CAMBON, Pierre. *Afghanistan. Crossroads of the Ancient World. Catalogue of the exhibition*. London: The British Museum Press, 2012. ISBN 978-0714111728.
- MASSOUDI, Omara Khan (ed.). *Mes Aynak. New excavations in Afghanistan. Catalogue of the exhibition Mes Aynak - Recent Discoveries Along the Silk Road*. Wasmuth druck + crossmedia gmbh & co. Kg, 2011.
- MASSOUDI, Omara Khan. The National Museum of Afghanistan, 2011. In: HIEBERT, Fredrik a CAMBON, Pierre. *Afghanistan. Crossroads of the Ancient World. Catalogue of the exhibition*. London: The British Museum Press, 2012, s. 35–53. ISBN 978-0714111728.
- TISUCKÁ, Marika a STANČO, Ladislav (eds.). *Afghanistan - rescued treasures of Buddhism. Catalogue of the exhibition*. Praha: Národní museum, 2016.

Obrazová příloha

Obr. 1: Pohled do výstavy. Snímek zachycuje první sál výstavy věnované Afghánistánu v kušánské době. Autor fotografie J. Vaněk.

Obr. 2: Pohled do výstavy. Snímek zachycuje třetí sál výstavy a dřevěným modelem dobové stúpy. Autor fotografie J. Vaněk.

Obr. 3: Pohled do výstavy. Snímek zachycuje vitrínu s instalovanými šperky a luxusními kovovými nádobami. V zadní části vitrína s keramickými nádobami. Autor fotografie J. Vaněk.

Obr. 4: Pohled do výstavy. Snímek zachycuje motocykl asijské proveniencie blíže neurčené značky, za jehož řídítky seděl sebevražedný útočník z hnutí Tálibán (Vojenský historický ústav). Autor fotografie J. Vaněk.

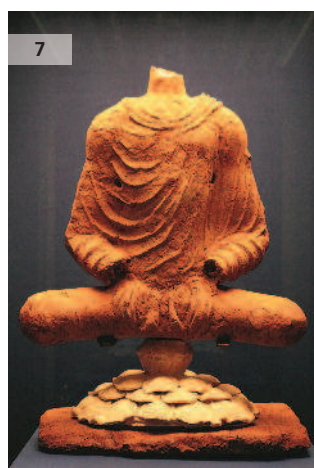
Obr. 5: Instalace keramických nádob na plexisklových podstavcích upravených dle výšky architekta se zohledněním stability jednotlivých nádob. Autor fotografie K. Perglová.

Obr. 6: Instalace pozlacené dekorace z mědi na plexisklové podsložce postavené na kovovém stojanu. Autor fotografie K. Perglová.

Obr. 7: Instalace domácího oltáře. Všechny fragmenty jsou instalovány na speciálním kovovém stojanu tak, že plastika z nepálené hlíny se nedotýká sádrového lotosového květu stojícího na dřevěné podložce. Všechny části jsou proloženy černým filcem. Autor fotografie K. Perglová.

Obr. 8: Instalace Dípa kara Buddha, která návštěvníkovi zpřístupňuje výzdobu na obou stranách vystavovaného objektu. K přichycení desky bylo využito kovových stojanů instalovaných z boku objektu a na zadní stěnu vitríny bylo instalováno zrcadlo. Autor fotografie L. Novák.

